

(Време 29.7.2010)

Београд се сабира после мишљења Међународног суда правде о томе да декларација о једностраном проглашењу независности Косова није противна међународном праву

Говор тела младог министра спољних послова Србије Вука Јеремића и чланова српског правног тима, који су са око 300 дипломата у четвртак, 22. јуна, присуствовали саопштавању мишљења Међународног суда правде у Великој сали правде у Палати мира у Хагу, говорили су о разочарању које није могло да буде сакривено. Председник тог суда Јапанац Хисаши Овада је саопштио да Декларација о једностраном проглашењу независности Косова није противна међународном праву, Резолуцији 1244, ни привременом уставном оквиру на Косову.

Такво мишљење МСП-а подржали су председник суда Овада, Абдул Корума (Сијера Леоне), Он Шокат Ал-Касоне (Јордан), Томас Бургентал (САД), Бруно Сима (Немачка), Рони Абрахам (Француска), Кенет Кит (Нови Зеланд), Абдулкави Јусуф (Сомалија), Кристофер Гринвуд (Велика Британија) и Бернардо Сепулведа Амор (Мексико).

Против су били потпредседник суда Петер Томка из Словачке, Мухамед Бењуна (Мароко), Леонид Скотњиков (Русија) и Антонио Аугусто Канкадо Триндаде (Бразил). Кинески судија Ши Ђујонг, који се повукао због болести, није гласао због процедуралних разлога.

Ванредној седници Скупштине Србије 26. јула 2010. присуствовали су председник Србије Борис Тадић и премијер Србије Мирко Цветковић. С релативно мало "рецитовања" и дисквалификовања карактеристичних за косовске расправе, полемисало се о политици Владе Србије.

Скупштина је сазвана на захтев владе док се још није развејао шок због тога што је мишљење суда у потпуној супротности са оним што је званични Београд очекивао. Оно је оцењено као ударац Србији (председник Републике); као правни неуспех (шеф српског

правног тима Душан Бајатовић), као пораз Србије (СНС), као тешки пораз (ЛДП, ДСС, СРС) и као потпуни фијаско (поједини коментатори). Лидер Српске напредне странке Томислав Николић позвао је владу да да оставку. Велимир Илић (НС) је тражио оставку свог земљака Јеремића, а Коштуница, уз подсећање да је сам два пута силазио с власти кад више није могао да води политику, пре скупштине је тражио оставку председника Републике.

Пред скупштинску седницу министар Јеремић изјављује, а за скупштинском говорницом и понавља да је као надлежни министар спреман да се суочи с личним политичким консеквенцама, ако се политика оцени као неуспех и да не жели да се крије иза било кога. На крају скупштинске расправе, у уторак 26. јула, председник Србије Тадић у стилу "зашто кажете Јеремић, а мислите на мене", чини се, гледајући више ка клупама ДС-а него опозиције, каже да одлука о тражењу мишљења од МСП-а и није идеја министра Јеремића, већ да је донета у председничком кабинету, у консултацији с правницима, и похваљује срчаност којом је Јеремић спроводио ту одлуку.

Посланици ДС-а, ЛСВ-а и Г17 плус су бранили владу, позивали на национално јединство, понављали да се мора преузети одговорност, да се не сме запасти у дефетизам или ратну еуфорију, и на крају, кад су обезбедили уобичајену косовску већину, сложено аплаудирали.

Зашто је у изјавама српских званичника било толико оптимизма пре изношења мишљења суда? Чак и дан пре саопштавања судског мишљења и председник Тадић, и премијер Цветковић, и министар Јеремић јавно су испољавали очекивања да ће одлука бити позитивна по Србију. Министар Јеремић у интервјуу за РТС, у недељу 25. јула увече, каже да је тај оптимизам наглашаван да би се показало да је Србија уверена у исправност свог става и да је то требало да утиче да се смањи број држава које би признале Косово.

Он је у Скупштини Србије, у понедељак 26. јула, констатовао да је одмах по објављивању косовске декларације независност Косова признало 50 држава, а да је после покретања иницијативе и усвајања резолуције којом Генерална скупштина УН-а тражи од МСП-а консултативно мишљење – независност Косова признало још само 19, хоће рећи да је процес пред МСП-ом на две године замрзао талас признања Косова.

ЗАОБИЂЕНА СКУПШТИНА: Посланик ДСС-а Слободан Самарџић је замерио због тога

што влада о тој деликатној теми није консултовала скупштину, која за 25 месеци није ниједном расправљала о Косову, изузев једном у децембру 2008, када је опозиција уз коришћење права на расправу о поверењу влади изнудила једну такву расправу о Косову. Замера и због тога што Споразум о полицијској сарадњи и размештању Еулекса није објављен у "Службеном гласнику". Тадић одговара да је Споразум са Еулексом потписан да би се продужило међународно присуство на Косову.

ПРАВНИ НЕУСПЕХ: Шеф правног тима, историчар Душан Батаковић, у извештају Скупштини Србије о мишљењу МСП-а каже да је Србија доживела правни неуспех, али да тај суд, у саветодавном мишљењу, ипак није затворио врата за даље политичке и дипломатске активности Србије, чији је циљ очување територијалног интегритета и суверенитета.

Он је у скупштинском говору скреће пажњу на пет тачака у саветодавном мишљењу које Србији остављају простор за деловање: на констатације да Генерална скупштина УН-а има овлашћења да расправља о праву на сецесију; да је принцип територијалног интегритета важан део међународног права; да је настављено функционисање међународног правног режима на Косову; да фактички Косово нема државност.

Ко има стрпљења да чита 40 страница саветодавног мишљења, подељеног у 123 тачке, може уочити да МСП није сасвим избегао да се донекле не упусти у детаљније разматрање права на сецесију, али да је закључак сужавао само на "јединствени случај". У једној тачки (79) он је, на пример, констатовао да је током осамнаестог, деветнаестог и почетком двадесетог века донето много декларација о независности, којима су се често супротстављале државе од којих је декларисана сецесија. Понекад су декларације резултирале настанком држава, а у неким случајевима не.

Каже се да ни у једном случају проглашење декларације није третирано као супротно међународном праву, насупрот томе, државна пракса у том периоду води ка закључку да међународно право нема забране за проглашење независности. Пише затим да је током друге половине двадесетог века међународно право које се тиче самоопредељења развијано на такав начин да је креирано право на независност за популације подвргнуте страном тлачењу. Ту суд помиње случајеве Намибије (у југоисточној Африци, 1971), Источног Тимора (у случају Португалија против Аустралије, 1995), о легалним консеквенцијама изградње зида на окупираној палестинској територији (2004)...

Суд затим констатује да су многе државе настале као резултат постојања тог права, али и да је било декларација независности ван тог контекста. Каже затим да пракса држава у тим каснијим случајевима није довела до нових правила у међународном праву која би забрањивала доношење декларација о независности.

Томе насупрот суд помиње Декларацију 2625 Генералне скупштине из 1986, о принципима међународног права, која се односи на пријатељске односе и сарадњу међу државама у складу с повељом УН-а (Никарагва против САД), у којој се налаже да се државе уздрже од угрожавања интегритета других држава. Помиње и Завршни акт Хелсиншке конференције ОЕБС-а од 1. августа 1975, у коме се каже да ће државе чланице респектовати територијални интегритет сваке друге државе.

Суд подсећа и на мишљење Врховног суда Канаде о томе да ли постоји право Квебека на једнострану сецесију од Канаде. Питање постављено Врховном суду Канаде је било – да ли постоји право на ефективну, дејствујућу сецесију. Ако сећање не вара, та одлука канадског суда каже да ако није реч о жртвама стране доминације, поред интереса сецесионистичког ентитета треба да буду узети у обзир и интереси целине. Суд ту констатује да му питање да ли ентитети унутар држава имају право на сецесију – није постављено.

Констатује се да су бројни учесници у судском процесу тврдили да популација на Косову има право на тзв. ремедијалну сецесију (ону која исправља неку грешку) због ситуације на Косову, али да суд сматра (тачка 83) да није неопходно да одговори на таква питања у овом случају...

"ИЗГУБЉЕНА" 1244: МСП је на српско-косовско питање одговарао позивајући се пре свега на Резолуцију 1244 Савета безбедности из 1999, као неку врсту лех специјалиса.

ББЦ цитира професора међународних односа на универзитету у Оксфорду Адама Робертса који каже да је то ставка у саветодавном мишљењу коју је најтеже разумети, јер Резолуција 1244 потврђује територијални интегритет и суверенитет тадашње СР Југославије.

Суд пре свега наводи детаље који сугеришу да приштинска декларација нема везе с

међународном управом на Косову: констатује, на пример, да Декларација о независности Косова није донета од стране Скупштине Косова, дакле привремених органа под контролом УН-а, већ, како је наведено у документу на два листа папируса на албанском језику, од стране демократски изабраних представника. Каже затим да та декларација није прослеђена представнику генералног секретара УН-а, да није објављена у "Службеном листу" Привремених институција на Косову и да је Специјални представник генералног секретара УН-а није поништио, што има право. У тачки 76. судског мишљења констатује се без коментара да је у тренутку када је Декларација о независности објављена, Србија информисала генералног секретара УН-а да та декларација представља насилну и унилатералну сецесију дела територије Србије и да не производи правне последице у Србији или у међународном поретку, а да је Савету безбедности 18. фебруара 2008, председник Србије Тадић званично саопштио да је косовска декларација о независности незаконит акт који је Србија прогласила неважећим.

Суд стаје на становиште да Резолуција 1244 Савета безбедности ниједном одредбом не спречава изричито ауторе декларације од 17. фебруара 2008. да прогласе независност од Републике Србије. Констатује да се СБ огласио ћутањем, није усвојио никакав амандман у том смислу кад су УН информисане о доношењу Декларације у Приштини.

МСП уз то (81) констатује да је неколико учесника указало на раније резолуције СБ-а у којима се једностране декларације независности осуђују – резолуције 216 (1965) и 217 (1965), које се односи на Јужну Родезију; затим 541 (1983), која се односи на Кипар; и 787 (1992), која се односи на Републику Српску. Каже да је у тим случајевима Савет безбедности реаговао на конкретну ситуацију у време када су те декларације о независности доношене и да њихова илегалност није произилазила из тога да су оне унилатералне, већ из тога што су повезане, или су могле бити повезане с незаконитом употребом силе. Суд, заправо, такве резолуције третира као изузетак који потврђује правило да нема генералне забране унилатералних декларација независности у пракси Савета безбедности.

Београд се најчешће позивао на ту Резолуцију 1244. и сада му је она практично избијена из руку. То је, чини се, најконкретнија штета коју је Србија у овом случају претрпела. У Скупштини Србије је вођена и полемика о томе зашто у новој резолуцији којом Србија жели да иницира нову расправу у Генералној скупштини УН-а нема броја 1244. Министар Јеремић изјављује да Генерална скупштина УН-а у принципу не расправља о резолуцијама по којима тренутно поступа Савет безбедности, да ту постоји тзв. правни зид. Неки посланици тврде да то није тачно.

КОМПЛИКАЦИЈЕ: Где је излаз из ове ситуације? Неки предлажу да Срби приме к знању ту одлуку као преседан и да почну да се у складу с њом понашају – да и сами почну мирно, овог пута без примене насиља, да доносе своје декларације о независности. То у једном ТВ разговору помиње и Небојша Човић, који је после 2000. био ангажован на Косову.

Премијер Републике Српске Милорад Додик изјављује да хипотетички, сада и РС може да уради што и Албанци, али да они сада нису авантуристи и да знају да Северни Кипар није добио признање деценијама пошто је прогласио независност. Додик је након консултација с политичким првацима најавио да ће влада РС затражити мишљење властитог тима експерата пошто је оцењено да је став МСП-а да проглашење независности Косова није противно међународном праву од општег значаја, да се не односи само на Косово и од великог је интереса за РС.

По оцени председника Тадића, мишљење МСП-а отвара Пандорину кутију и може покренути дестабилизирајуће процесе на Балкану, на Кавказу, у Јужној Америци, Африци, Азији, па и у самој Европи. Министар полиције Дачић у скупштини подсећа да је на Балкану остало отворено српско и албанско национално питање.

Медији из РС у извештајима из Брисела, запажају да су шефови дипломатија ЕУ изразили забринутост да би мишљење МСП-а могло да охрабри сецесионисте у РС, те да су комесарка за спољне послове Кетрин Ештон и комесар за проширење ЕУ Штефан Филе оценили да се мора појачати присуство Уније у БиХ кроз канцеларију специјалног представника ЕУ. Преносе се и најаве одређених мера против антидејтонских политичара, на пример ускраћивање виза. Каже се ипак да ту одлуку морају потврдити државе чланице ЕУ.

Мађарски европосланик и потпредседник Европског парламента Ласло Токеш изјављује после одлуке МСП-а: "Ако је једна тако мала покрајина као што је Косово освојила аутономију, иста ствар је могућа и за Покрајину Секуја (Трансилванија)".

ЦЕЛОВИТОСТ: Премијер Цветковић после седнице владе на којој је разматран извештај о судском мишљењу изјављује да Србија остаје привржена принципу државног интегритета и целовитости. Он током скупштинске седнице није говорио, а кад му је председница Скупштине Славица Ђукић-Дејановић захвалила на сарадњи, настао је жагор у сали, на шта је она појаснила да је и слушање – активно учешће.

Чедомир Јовановић (ЛДП) је од Јеремића затражио окретање ка новој политици, док Јеремић тражи од Јовановића да нову политику, о којој прича, сам предложи. Социјалиста Дачић се руга и каже да је мислио да је нова политика ДОС-а почела 2000. године. На ту полемику осврнуће се касније и председник Тадић приметивши да је теза да би Србија без Косова лако ушла у Европу нетачна, да је Европи потребна само Србија која је способна да реши конфликт на Косову.

ТУЖБА: Демократска странка Србије (Самарџић) тражила је да Србија случај стави ад акта, пошто је резултат у Генералној скупштини УН-а безизгледан, а акција самоубилачка и да се пред Међународним судом правде покрене тужба против неке од држава које су признале Косово. Расправа о тој теми се враћала на период распада друге Коштуничине кохабитационе владе, када је дискутовано о тој дилеми. Идеју о тужби Војислав Коштуница је заступао док је био премијер и поновио ју је у неколико интервјуа. Помиње се и то да је Томислав Николић тада предлагао да се државе које су признале Косово туже пред њиховим домаћим судовима.

Јеремић не верује да би овај суд у случају тужбе донео одлуку која би била повољна по Србију, то јест да би се за то прогласио надлежним, пошто је већ одбио да се изјасни о суштини питања које му је постављено. Самарџић одговара да би у том случају штета била мања. Председник Тадић је у говору у Скупштини поменуо још један мотив за одустајање од тужбе: каже да би она произвела реакцију најјачих држава које су признале Косово и да би погоршање односа с јаким државама отежало положај Србије и затворило њена врата према Европи.

Драган Тодоровић (СРС) је пак оптужио владу и председника Бориса Тадића да политику воде по налозима "западних сила".

Он, иначе, каже да је влада "све карте бацила" на одлуку Генералне скупштине и да је то ризичан потез који не може имати повољан исход.

И Ивица Дачић опомиње да предстојећи потези Србије морају бити добро осмишљени, како се не би догодило да пред Генералном скупштином УН-а Србија сама стави тачку на борбу за очување свог територијалног интегритета и суверенитета.

У ГС-у УН-а би могло да се деси да број држава које признају Косово буде већи од 97 и да резолуција не прође. Узгред, ставља се до знања и то да Србија ипак држи кључ чланства Косова у УН-у. Он је у Москви. Нова држава може бити примљена у УН само ако то препоручи Савет безбедности. По речима министра Јеремића, Русија ставља до знања да би на такву препоруку ставила вето. Кина се залаже за преговоре.

На сајту руског министарства спољних послова је већ 22. јула изнета оцена да је принципијелно важно то што је суд дао оцену која се односи само на декларацију, посебно нагласивши да он није разматрао у широком плану питање о праву Косова на отцепљење од Србије, а такође није исказао ни суд о томе да ли је Косово држава. Представник руског МИП-а је потом и вербално саопштио да позиција Москве о Косову остаје непромењена. Председник Комитета за одбрану и безбедност у Савету Руске Федерације (горњем дому парламента) Виктор Озеров је пак рекао да судско мишљење представља једну озбиљну потврду у корист проглашења суверенитета Јужне Осетије и Абхазије...

Словачка неће признати независност Косова изјављује министар одбране Лубомир Галко. Исто кажу Румунија, Шпанија, Кипар и, мање јасно, Грчка, која нуди посредништво у преговорима и лобира на тему Балкан у ЕУ 2014.

На Западу и у Приштини се проглашава победа.

Представник за новинаре Беле куће Кроули је одмах констатовао да је МСП строго нагласио да је косовска декларација о независности легална и да САД подржавају такав суд. Позвао је Европу да се уједини око заједничке будућности. Лондонски "Тајм" у том тону констатује да је Косово потврђено као независна држава.

"Њујорк тајмс", додуше уз констатацију да је независност Косова ојачана, цитира и Едвина Бекера из Института за међународне односе који наводи, да је то лоша вест за бројне владе које се суочавају са сепаратистичким покретима.

Министри иностраних послова ЕУ су 26. јула констатовали да мишљење МСП-а отвара

нову фазу и кажу да је ЕУ спремна да помогне покретање дијалога. Шеф италијанске дипломатије Франко Фратини саопштио је у понедељак да је посебни изасланик српског председника Тадића пренео помирљив став и да изгледа да он отвара могућност за преговоре Београда и Приштине. Мисија ОЕБС-а саопштава да ће наставити да ради на Косову према свом мандату, на неутралан начин. После изјаве Хашима Тачија да се надгледана независност Косова успешно завршава, мисија ЕУ саопштава да ће на Косову остати још најмање две године...

ГЛАСОВИ: За Одлуку о наставку активности Републике Србије у одбрани суверенитета и територијалног интегритета земље гласали су посланици владајуће коалиције, Српске напредне странке, Нове Србије и Српске радикалне странке, а против су били посланици Демократске странке Србије и Либералнодемократске партије и Риза Халими. У одлуци се пледира да се путем мирних преговора дође до трајног, одрживог и обострано прихватљивог решења за Косово и Метохију, у складу са Уставом Републике Србије, које ће омогућити историјско помирење српског и албанског народа, као и мир и стабилност региона.

Потврђује се да Република Србија све одлуке привремених органа Косова и Метохије након једнострано проглашене независности Покрајине проглашава ништавним и неприхватљивим за Републику Србију, укључујући ту и саму декларацију о независности Косова и Метохије. Понавља се да Србија никада неће, ни експлицитно ни имплицитно, признати једнострано проглашену независност.

Председник Тадић у завршном говору у Скупштини тврди да Србија има јасан план дипломатских активности, и да ће његови специјални изасланици предати његово писмо представницима држава у 55 земаља за које Београд има сазнања да су изложене притиску да признају Косово. О писму се не зна ништа, а о намери понешто – да се апелује на нову уздржаност до расправе у Генералној скупштини и новог покретања преговора. Предлог резолуције Србија треба да напише у консултацијама са ЕУ, Русијом и Кином...

Председник Тадић у Скупштини Србије саопштава да се на њега не врши притисак, да му је амерички потпредседник Бајден сугерисао да се тражи реалистично решење, а да му није, како пише штампа, рекао да ће Србија бити у великим проблемима.

Томислав Николић је питао зашто та писма председника Тадића не би могли да предају

српски амбасадори и какви су уопште наши амбасадори које нико не прима. Министар Јеремић му одговара да амбасадори немају пролаз до високих адреса које о таквим стварима одлучују. Јеремић је преко сале поручио Николићу да би он, са својим скупштинским кредибилитетом био изузетан изасланик, који би другим земљама носио званичну поруку Србије. Овај је то прихватио. Тој Јеремићевој констатацији оштро је реплицирао Чедомир Јовановић. Онда је Јеремић упутио сличан позив и радикалима, који су предлог одбили. Тадић у паузи у изјави новинарима каже да треба пазити кога се где шаље. На крају седнице председник Тадић се упутио у последњи ред десно да се поздрави с Николићем, а онда се насумично поздравља и са осталима. Сви су имали некакве чудне изразе лица који су откривали само умор после десеточасовне расправе о националним питањима, с једносатном паузом за ручак.